

Az értéktárat a Csesztve Község Önkormányzat 13/2020 (V.21.) számú határozatával megbízott, a Csesztvei Hagyományőrző és Kulturális Egyesületben működő Csesztvei Értéktár Bizottság készítette és tartja karban.

Tagjai: Popovics Edit, Perédi Piroska, Zérczi István.

Szerkesztő és koordinátor: Zérczi István +36 30 4772712,
madachfalva@gmail.com

Tartalom

1.	Bevezető.....	3
2.	Jelentős, régi épületeink.....	6
3.	Egyéb építészeti emlék	8
4.	Nevezetes vallási objektumok.....	9
5.	Emlékművek.....	15
6.	Természeti értékek	17
7.	Bemutató helyek.....	18
8.	Tevékenységek.....	20
9.	Értékeink helye a térképen.	20
10.	Települési értékeink besorolása.....	22

1. Bevezető

Madách Imre testvérének, Károlynak a gyerekeihez Kálnay Nándort fogadták meg házitanítónak. Az ő 1884-ben kiadott monográfiájából idézünk majd sokatmondó részleteket. Kezdjük is a könyvecske előszavával:

„A múltat kell ismernünk, hogy a jelent becsülhessük.” – áll mottóként a könyvecske előszava előtt Pulszky Ferenctől.

A szerző előszavából:

„Mai napság csak azon nép boldogulhat, a mely erkölcsös, művelt, munkás, józan és takarékos. A jó erkölcsök, műveltség és a többi szükséges kellékek elsajátítására kétségtelen, hogy igen jó szolgálatot tehet a múlt eseményeinek visszaidézése, és kiderítése annak, hogy az akkori kor emberei milyen erkölcsi, műveltségi, gazdasági stb. alapokon állottak, hogy kitűnjék: mennyire állunk mi amazoktól előbbre vagy hátrább, és hogy ez utóbbi esetben mennyivel kell előre törekednünk, hogy túlszárnyaljuk őket. Mert hisz az embernek főcélja: a soha vissza nem esés, meg nem állapodás, de az előbbre törekvés, a mindinkább való tökélyesedés a minden jó, szép és nemes dolgokban.”

Így ír a falu földrajzi elhelyezkedéséről:

"Csesztvének földrajzi leírása:

Csesztve község Nógrád megye északi részében fekszik, Balassagyarmat közelében, a Cserhát hegységből kinyúló Naszály végén, az úgynevezett „Köblök” közt, erdőkkel körülvéve, kies völgyecskeben. Nógrád megyében csak kevés község bír annyi természeti szépséggel, mint Csesztve, mert nemcsak hogy viruló erdőkkel van körülvéve, de minden ház termő gyümölcsös kertben van; továbbá díszes úri kastélyaival és parkírozott kerteivel úgy néz ki, mint a paradicsom. Felülete: dombos, de mégsem nagyon meredek, hápahupás, de úgy, hogy azért szántóföldnek alkalmas. Kút és számos forrás-vizei üde, tiszta és egészségesek; folyó vizei: az egyik Majthényinyírfeserdeje alatt ered, a falu északi vége felé, és az evang. templomnál, az úgynevezett Tabánból jövő szinte csekély patakocskával találkozáván, egyesülnek, és a réteken keresztül pusztá Bakó felé tartva, ezen alul a Mohoráról Szügybe hömpölygő „Fekete víz”-be ömlik. E patakocska a még néhány év előtt fennállott malmocskát is képes volt hajtani p. Bakón, amely elpusztult. — A másik folyó vize a „Dézsa” patak, amely az esztergomi főkáptalan birtokán a galiba pusztán ered, és Szügnél szinte a „Fekete víz”-be megy. Éghajlata: kellemes mérsékelt, a nagyobb északi és keleti szelektől ment e falu. Lakosainak száma 386, kik magyarok és tótok. Négy pusztája van: a miklósvölgyi, a nyírjesi és a két galibai."

Falunk történetének leírását (az 1880-as évekig) így foglalja össze:

"Csesztve történetének rövid foglalata: E kisközség, mely régente Csesztárnak neveztetett, Nógrád megyének délnyugati részén, a Naszál-hegység végén, az úgynevezett „Köblök” közt, B.Gyarmattól egy mértföldnyire fekszik. Csesztve nagyon régi eredetű, mert határában számos urnák találatnak. Róm. kath. temploma is egyike a legrégibbeknek, erre vall a mai napig is fennálló régi stílusú szentély, és az ennek homlokzatán levő, kőből kifaragott, az építést jelző 1212 évszám. Továbbá a rk. anyakönyvben levő krónikai feljegyzések, amelyek a legrégibb okmányokból, Péterffy egyházíró könyveiből s máshonnan lettek átvéve, régi eredetét bizonyítják.

A templom körül talált számos embercsontokból arra is lehet következtetni, hogy eme templom a régi időkben is anyatemplom volt, mert csak az anyatemplomok körül szoktak volt temetni. Különben is már [a] Pázmány Péter esztergomi érsek és prímás által készített lajstromban Csesztve az anyatemplomok sorában volt. A török pusztítás után 1792-ig Csesztve filiája volt B.Gyarmatnak. A tatár és török pusztítás alatt a falu a templommal együtt, kivéve a szentélyt, amely a mai napig is fennáll, csaknem egészen tönkre ment, és lakossága nagy részben kipusztult, és csak 1690 körül népesített be újra az akkori földesurak, [a] Barátnyakyak által. Az új lakosok magukkal hozták be ide az új vallást is, az evangélikust (lutheránust). S így benépesülván a falu, azt fölépítették, és a rk. templomot a káptalan és a rk. hívek. Azonban nem sokáig örülhettek a csesztveiek a békének, mert belviszály ütötte fel tanyáját. A 26 évig tartó átkos egyházviszály dúlta a nyugalmat, míg végre a fő izgatók kiutasításával a szent béke tökéletesen helyreállt. Csesztvének legrégibb földesurai voltak a magyar király, ki 1/3 részét bírta, és azt Zápolya az esztergomi főkáptalannak ajándékozta és a

Barátnyak, aztán Ebeczky, jelenleg pedig Majthényi és Madách. E két utóbbi család Magyarország legrégibb és leghíresebb családai közé számítható. Sok derék hazafit, úgymint jeles katonát, főispánt, alispánt, országgyűlési követet, tudományos embert adott e hazának. S köztük Madách Imrét is, ki az „Ember tragédiáját”-t írta. Ő is több évig lakott Csesztvén. E község lakóinak a fele rkatholikus, a fele pedig evang. lutheránus; s ez az oka, hogy a csekély számú felekezetek sem papjaikat, se iskolamestereiket nem képesek úgy dotálni, hogy tisztességesen megélhessenek. Minek következtése, hogy innét rövid idő alatt más állomásra mennek. Amely gyakori változás nagy hátrányára van a nép valláserkölcösségére és népnevelésügyére, innen aztán a nép kevés erkölcsössége, valamely nemesebb és hasznosabb dolgok iránti közönyösség, elszegényedés vagy legalábbis szellemben és vagyonban csekély gyarapodás.

Míg ellenben az ide való urak, kik erkölcsiség-, műveltségű és józan takarékoság- és iparkodásra nagy súlyt fektetnek, szellemileg és anyagilag gyarapodnak, és boldog családi életet élnek. Mindazonáltal a legújabb időben Csesztve népe is egy kis öntudatra kezd ébredni, s iskoláira tehetségéhez képest több gondot fordít, s a tagosítás által, főképp mióta a gazdaságot terén az uraktól okszerűbb gazdaságot lát, s a magyarosodás terén is némi előbbre haladás észlelhető: egy szebb jövőnek reményében bízhatnak."

Pontokba szedve és folytatva Roza Jánosné csesztve tanító "Adalékok Csesztve történetéből, életéből." címszavas dolgozatából:

"Minden népnek (bárhon éljen) meghatározói: bármely egyház, oktatás, az ott élő emberek. A sorrendiség nem fontos. Gondoljunk Géza fejedelemre, István királyra. Nélkülük hol volna a magyarság.

- A rk. templom biztosan állott 1212-től. XIII: század elejétől sírok a templom körül. István király törvénybe rendelte, temetkezés a templom kertjében legyen. A halottakat tisztelő élők amikor meglátogatják szeretteiket, betérnek a templomba is. Bölcs rendelet volt. Itt nyugosznak templom körüli sírboltokban "ősi temetőben" 1200 – 1796. elhunytak.
- 1248-ban a tatárok elpusztították az egész falut. A templomot sem kímélték meg. Az első újjáépítés ideje nem határozható meg.
- 1594-ben a törökök dúlták fel Balassagyarmatot és Csesztvét. 1731-ben újjáépítették.
- 1757-ben az egész templom újraépül. A sok dúlás után szétdobált köveket (a Tabán kertjeiből szedték össze) beépítették a falakba. Ekkor kapott kőtoronyt és zsindeletet.
- 1792. önálló plébánia, kegyura az esztergomi káptalan. Rövidítés az alapítólevélből: Miután főmagasságú Battyán József bíboros, esztergomi érsek, Magyarország primása úgy látta, Csesztve messzire fekszik Balassagyarmattól, úgy határoztunk, hogy Csesztve önálló plébánia legyen, Riba, Bakó filiákkal. Alulírott Wilt József prépost kanonok, az eminenciás úr helytartója, a jámbor nép javára és lelki vigaszára, a csesztve plébános illő bevezetésére, a már régebben itt élő kántortanító fenntartására, az egyházmegye kasszájába tettem 6700 rajnai forintot. Melyből 300Ft a plébános személyére, 35 a kántornak utaltassék ki mindenkorra. Aláírva, lepecsételve Pozsonyban, 1792. okt. 12.
- 1856-ban újabb tűzvész.
- 1882-ben javítások és padlózás a plébánia épületében.
- 1885-ben az esztergomi káptalan, mint kegyúr, renováltatta az omladozó templomot. Az ehhez szükséges 4500 db téglát Madách Károly, Majthényi Ottmár adományozták.
- 1881. Majthényi nővérek, Madách Sarolta, Srebenszki Anna, De la Motte grófnő szül. Csernyus Izabella, Végh Malvin, és az oltáregylet értékes adományaikkal díszítik a templomot.
- 1883. Madách Margit és br. Buttler Ervinné viszik tovább a jótékonykodást.
- 1894. I. Ferenc József katonai nagygyakorlatra érkezett Balassagyarmatra. A környék lakói mentek a városba, illően fogadni a királyt. Ófelsége Csesztvén is megfordult. A plébánia földjei felett voltak felállítva az ágyúk, melyeket megszemlélt.
- 1897. Dr. Ybl Félix és felesége Frölich Helén a templomot kívül, belül megcsinosították. A főoltár, Szt. Márton képét br. Von der Becke festette ingyen.

- Orbán Szilárd (1901-1907) rendbehozta a plébánia földjeit. Jobbkeze Supka Mihály gazda volt, akit jótékonyágáért áldja az egész falu.
- 1920-ban készült új harang, felszenteléskor Grosschmid Károlyné Madách Alice volt a keresztanya.
- A világháborúba 64-en vonultak be, 28-an hősi halált haltak.
- 1931-ben Csesztve és Bakó között kő keresztet állított Duffek Antal plébános.
- 1936. Keresztállítás a falu közepén, Szklenár János és felesége Belá Veronika jóvoltából.
- 1944. Néhány hétig itt tanított Váci Mihály. (A régi ev. Iskolában.)
1944. dec. 9. Reggel 9 ó-kor az orosz csapatok harci cselekmény nélkül bevonultak. A plébániára generális volt elszállásolva, 10 napig. Nem akadályozta, szorgalmazta, úgy végezzünk a templomban mindent, mint eddig. Egyik politikai tiszt megbeszélésre hívatta a lelkészt, Starkbauer László kántortanítót, Szklenár László akkori bírót, mind a templomban, mind az iskolában folytassák tevékenységüket.
- 1944. dec. 24. 200-nál több orosz katona volt beszállásolva a plébánián. A templom sértetlen maradt, de a hívek még vasárnap sem látogathatták, munkára vitték őket.
- 1944. dec. 27. Orosz tankok érkeztek pihenőre. 1945. febr. 27-ig voltak itt.
- 1947. jún.: a kat. Egyházközség igényelte az alsó Grosschmid (Majthényi) kastélyt az iskola céljára. Két tanterem, tanítói lakás.
- 1948 nyarán mindkét felekezeti iskola az állam kezére került.
- 1948/49-ben még kötelező volt a hitoktatás.
- 1950/51-ben már fakultatívvá vált.
- 1952. aug.: lourdesi barlang épült a templom előtt.
- 1956.: A tanácsházán lévő könyveket kivitték, elégették. A résztvevőket személyenként 10 Ft-ra büntették. Négy fiatalember szétszedte a szovjet sírt és kidobta a kerítésen kívülre. Felszólítás után visszarendezték (ha nem, büntetést kapnak.) Kettő közülük magas beosztású, és párttitkár lett. Az akkori tanácselnököt két férfi baltával megfenyegette. A tettlegességet két asszony akadályozta meg. Később jártak "pufajkások", de nem molesztáltak senkit.
- 1960. Valamit javult a helyzet. Kezdődött a családi házak építése. Ekkor még 8 oszt. általános iskola működött 2 tanteremben, 3 tanítóval. Volt napköziotthonos óvoda. Szakács: id. özv. Cserődi Jánosné. Hitoktatás mind a két felekezet részére volt, tanítási órák után. A Kossuth és Madách úton még nem volt portalanított út, esőzéskor iszonyú nagy sár volt. Naponta kétszer járt "fakarusz" busz, kicsi volt és majd kirázta a lelkünket.
- 1963 Hála Istennek, következett a Madách Centenárium: portalanított út, jó autóbusszközlekedés, új művelődési ház könyvtárral, korszerű vegyesbolt.
- 1970 (*Palman Imre szerint az 1980-as években történt*). A körzetesítés miatt megszűnt az iskolai oktatás. Ma is Szügybe járnak a tanulók.

Csesztve mostani adatai: KSH-kód: 20145, Jogállás: Község, Régió: Észak-Magyarország, Megye: Nógrád, Kistérség neve (kódja): Balassagyarmati (4201), Kistérség székhelye: Balassagyarmat, Körmegyei kód: 6, Körmegyei székhelye: Szügy, Kisebbségi önkormányzat: –, Lakos (kb.fő): 350, Ingatlan (kb.db): 170, Távhívó körzetszám: 35.

2. Jelentős, régi épületeink

Madách kúria (2.1)

Műemléki védelem. 5684 törzssz., építmény. Hrsz: 135. Az 1800-as évek első felében építették. A költő édesanyja révén került a Madách családba, a költő házassági ajándékként kapta. Ma a Madách Imre Emlékmúzeum és a Madách Vendégház tölti ki. Az emlékmúzeum a mai Magyarország egyetlen Madách-emlékhelye. A kúriában Az ember tragédiájának költője 1844 decembere és 1853 szeptembere között lakott. Számos verse, levele, vallomása keletkezett Csesztvéről, itt élte házassága első, boldog esztendeit 1845 után feleségével, Fráter Erzsébettel. Madách ebben az időszakban

tevékeny részese volt Nógrád politikai életének, beleértve az 1848-as szabadságharcot is. 1862 augusztusában Madách itt fogadta az Ember tragédiája című műve felfedezőjét, Arany Jánost. A kúria 1964-től múzeum. Előtte úgy volt látogatható, hogy az itt lakó Gosschmid Károlyné Madách Alice kinyitotta a kúriát az érdeklődőknek. A múzeum korhű dokumentumokkal idézi föl Madách Imre életét és munkásságát. Személyes bútorai közt itt van a bölcsője is. A kiállításon láthatjuk Az ember tragédiája kiadásait, illusztrációit. Az állandó kiállítás végigkíséri a Madách-család történetét, felidézi a kort, átfogó képet nyújt Madách Imre életéről és művészetéről - középpontba állítva Az ember tragédiáját, annak világirodalmi és színpadi jelentőségét. A 2012-ben felújított, állandó kiállítást kiegészítik az interaktív, modern technikai eszközök. A mini színpadon az adott kort idéző ruhába beöltözve játszható a drámából egy-egy szín, beletekinthetünk a mű különböző filmes és színpadi feldolgoásaiba.

Majthényi kúria (2.2)

Műemléki védelem. 5683 törzssz., építmény. Hrsz: 146. A barokk stílusú, szabadon álló, földszintes kastélyt Majthényi Károly építtette a 18. sz. második felében. Az épület később a Madách családé lett. 1945 után ált. iskolát, 1961-től óvodát, könyvtárat és pedagóguslakást helyeztek el benne. Ma itt találjuk a Polgármesteri Hivatalt és a könyvtárat, az óvodát, valamint egy 8 fős szállást.

A kastély udvari homlokzatára kosárárvés, mellvédes tornácot építettek, melynek nyílásait 1960 körül - az eredeti ívek megtartásával -

fakeretes ablakkal látták el.

Rákóczi kúria (2.3)

A kúriát 1864-ben a Balassagyarmat melletti Kóvárról Bakóra nősült Paksy Ádám 1848-as honvédtiszt építtette. Az Erdélyben súlyosan megsebesült fiatalember bujdosását követően szinte titokban költözik Bakóra feleségül véve a bakói nemes leányt Csergheő Karolinát. Felesége családjának birtokain gazdálkodva vagyont gyűjtött és Csesztvén építtette fel a négyzetes alapformájú, a kor haladó divatja szerinti birtokközpontját. 1882-ben azonban egy súlyos anyagi válság miatt öngyilkosságot követett el. A csesztvei ev. temetőben helyezték örök nyugalomra. Gyermekei és

özvegye Bakóra költöztek vissza, ahol részben az evangélikus temetőben nyugszanak. Birtokait Kálnay Nándor, Madách Károly gyermekeinek házitánítója vásárolta meg, aki Csesztve monografikus leírását is reánk hagyta. Kálnay halála (1911) után került az épület a Rákóczi család birtokába, akiktől Starkbauerék vették meg, majd a Hugyecz családra hagyták. 1977-ben Köllő Miklós pantomim művész vásárolta meg, ma a Markó Vendégház.

Galibai kastély (0135/3) (2.4)

Sokáig a Magyarnándori Állami Gazdaság tulajdonában volt, jelenleg Nagy Zoltán tulajdona, ott is lakik. Parkja is egy természeti érték.

Restaurált kismemesi kúria (2.5)

Csesztve
Bakópuszta
10 – 13 sz.
alatti

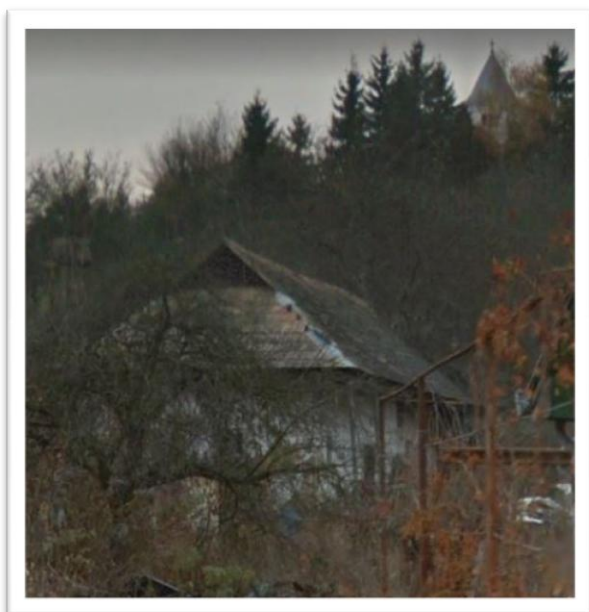
ingatlant 1998-ban romos állapotban vásárolta meg Rác Jenő restaurátor. Restaurátorként végezte a feltárást, korabeli dokumentumokat, leírásokat tanulmányozva, lakva végezte el a felújítást.

Bakópuszta kuriális falu volt, lakói többségében kismemesek voltak, akik a helyi közbirtokosság élére választott bíró vezetése mellett intézték mindennapjaikat. Általában 10-100 holdnyi területű földjeiken gazdálkodtak, a szegényebbek a Nemesvármegyei hivatalokban vállaltak állást. A kúriát Kalmár Márton és Felesége Pöstyén Szófia építtették azon a hosszú telken, amely a Balassagyarmatra vezető út mellett feküdt, és amelyen a falu kútja is állt. A 1970-es évek elején a házat és berendezését felmérte a Palóc Múzeum az országos falukutató program keretében.

Az épület „vertfalú”, egymenetelű, benne 2 háztartás számára kialakított pitvar-konyha+lakószoba egységgel, a ház keleti végén egy közös kamrával. A füstelvezetést nyitott kéménnyel oldották meg. A lakószobában kályhaskemencével fűtöttek, melynek használt csempéit megtalálták az épület felújításakor. Ez alapján készült el a rekonstrukció. A kályhaskemence mellett a falba mélyített világító kandalló is volt, amelyben mécsessel, fáklya meggyújtásával nyertek fényt a sötét estéken a petróleumlámpa használatáig. Később a kemencék mellé takaréktűzhelyeket építettek, amely kiszorította a korábbi padkai szabad tűzön való főzést. A megmaradt tüzelőberendezések átfogó képet adnak az elmúlt 2 évszázad során lezajlott modernizációról. Az épületet a faluból és a környékről gyűjtött tárgyakkal rendezték be. A lakóegységhez gazdasági épület (műhely, kocsiszín, kamra, pince) és a fölötte magasodó domboldalba vágott borospince is tartozik.

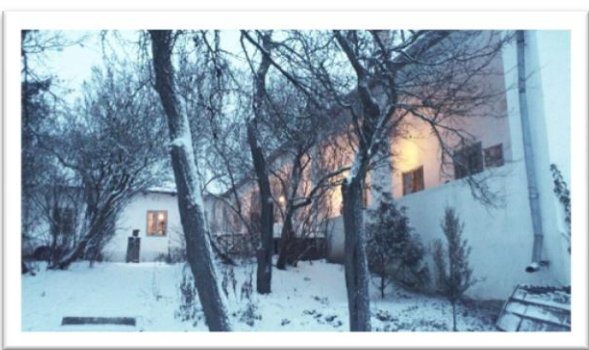
XVIII. századi lakóépület (2.6)

Csesztvén a mai Kossuth-u. 38. számú telek hátsó felén a modern lakóháztól balra a román kori templom alatt áll az említett épület. Mind a falukutatás, mind a megyei műemlék nyilvántartás megemlékezik róla. Vegyes falazatú, egymenetelű, három lakóegységből áll. A pitvar hátsó felén találjuk a szabadkéményes konyhát kemencével (a szabadkémény részben elbontva). Az „elsőház” porfödémrel, a hátsó épület csehsüveg boltozattal épült. Utóbbi boltozat utal arra, hogy megrendelője *nemesi jogállású személy lehetett*. Az épület a 18. sz. második felében épülhetett.

A 19. sz. második felétől lakóházként használták.

Katolikus paplak (2.7)

Az esztergomi Érseki Levéltárban 1792-ből őriznek levelezést megépítésének szükségességéről, pü.-i forrásairól és felépítéséről. Sokáig szolgált a katolikus plébánosokat. A második világháború után a termelőszövetkezetnek volt benne virágkötő üzeme, komoly felújításra szorult, hogy ismét lakható legyen. Mann András és Popovics Edit házaspár vásárolta meg és végezte lakva, lépésről lépésre, ma is folytatva a felújítást.

3. Egyéb építészeti emlék

Pincesorok

Bakópusztán: Bakópusztához egykor, a tőle keletre fekvő Hármashegy kiterjedt szőlők tartoztak, amely a 19-sz. végéig (a filoxéravész idejéig) jó termést hoztak és bevételi forrást biztosítottak a

lakosságnak. A pincéket két helyen a mai országút mentén a gyenge minőségű homokkőbe (3.1) és a település feletti északi domboldalba a Vermek dűlő alsó részének lösz és agyagfalaiba (3.2) vájták.

Csesztvén: A helyiek bor és termény tárolására készítették a mélyutak melletti alkalmas domboldalakra vájva. Ma már használaton kívül vannak, nincsenek karbantartva, omladoznak. A Pitnye kútnál lévő vadásház felől induló vízmosásban még látható egy (3.3), a templomhoz vezető mély földút melletti sorból (3.4) egyet még használnak. Az újtelepi kanyartól induló árokból is nyílik pince (3.5) és a draháki út jobb oldalán (3.6) is vannak. A központi (templomhoz vezető út melletti) pincesor a templomból hazafelé útba esett, a lelki feltöltődés után jól esett a hús nedű – heti program volt.

Üdvözlő tábla a falu Galibapuszta felőli végén (3.7)

Rovásírással tudatja az érkezőkkel, hová jött és jó utat kíván, ha elfelé megy. Ősi ábrákkal díszítette a tervező: Hóka András, a vésést Kőszeghy Attila készítette. Hóka András állította fel Kalmár Attila segítségével 2020.09.10-én. Fényképe a tartalomjegyzék fölött, részletes leírása a csesztve.hu honlapon található: CseHaKE/Hagyományörzés/Ősi emlékezet menükre kattintva.

4. Nevezetes vallási objektumok

Szt. Márton katolikus templom (4.1)

Műemléki védelem. 5682 törzssz., templom.
Hrsz.: 1. A település XIII. századi eredetű, román és kora gótikus stílusjegyeket egyaránt viselő templomáról is nevezetes.

A templom építése a műemléki szakirodalom szerint 1212-ben történt, s az épület szerepel az 1382. évi plébániajegyzékben is. A román stílusú építményt 1450 körül gótikus részletekkel újjáépítették. A templom egyhajós, keletelt, előreugró középtoronnyal. A tornya egyszerű, négyszintes, a kétszakaszos hajó falai középkoriak. Szentélye keskenyebb, a nyolcszög három oldalával záródó, két félköríves, román ablakkal és gótikus, vízorokkal kiképzett támpillérekkel. Keresztelőkútja XIV. századi, új, szembeálló oltárába a középkori oltárasztal egy darabja van beépítve. Szószéke rokokó stílusú, s

a hajó diadalívének északi oldalán helyezkedik el.

A kegyhely szentélye a török hódoltság idején beszakadt, de a középkori templom 1713-ban még állt. Ezután többször átépítették barokk stílusban. A szentély 1717-ben kapta meg mai boltozatát, de az nem maradt meg sokáig, a templom ugyanis 1731-ben leégett. 1757-ben aztán újabb tűzvész érte, ekkor épült a mai hajóboltozat. A negyedik barokk építkezés 1792-ben folyt, s a plébánia adatai szerint a toronyépítés is erre az évre datálható. 1885-ben tornyát egy méterrel magasították, majd 1914-ben a déli falhoz új sekrestyét építettek. A legrégebbi, évszám nélküli harangját valószínűleg 1760-63 között készítették. Mai állapotába a 2008. évben történt felújításával került.

Kálnay Nándor - a Madách gyerekek tanítója - írása szerint 1212-ben építették, amiről az egyik boltívkőbe vésett szám is tanúskodik. Rácz Jenő - Bakópusztán lakó régész, restaurátor, református lelkész - kutatásaira hivatkozva viszont állítja, hogy miután a falu a tatárjárás előtt a Miklós Völgyben volt, a templom itt nem lehetett. A tatárok után költözött a lerombolt falu a mostani helyére, így a templom is a XIII. század második felében épülhetett. A kőbe vésett szám - való igaz - 1272-nek is olvasható. Mindenesetre a katolikus egyház és a falu szépen megünnepelte a templom 800 éves fennállását 2012-ben.

Evangelikus templom (4.2)

Kálnay Nándor "Csesztve község története és leírása" című 1884-ben megjelent könyvének 2000-es hasonmás kiadásából: "7. §. Az evangelikus (lutherános) egyház. Ezen egyház keletkezését illetően csakis a róm. k. anyakönyvben lévő rk. és ev. közötti egyházviszályról feljegyzett adatok szolgáltak kutforrásul, mert egyéb feljegyzések birtokába sem Csesztvén, sem Szügyben, a hová tartozik e luth. filia, nem jutottam.

A fentebbiekből kivehető, legalább következtetni lehet, hogy a csesztvei evangélikusok 1690 körül jöttek be, midőn Csesztve a törökpusztítás után a Barátnakyak, akkori földes urak által, mint a 2. §-ban meglévő eredeti szerződés mutatja, újra benépesítették. A hivek száma 158. Az isteni tisztelet tót nyelven tartatik. Imaházuk (oratórium), mely szinte az egyházviszályból kivehető 1730 építettett, 1740 körül ledöntetett, de az 1756 ismét fölépítettett, hossza 6 öl, szélessége 2 és fél volt, 1763-ban ez is ledöntetett. Legújabb imaházuk, illetőleg mostmár templomuk, lent a faluban, a Tabán kezdetén, a hol a két patakocská összefolyik, a hivek nagy adakozásából 1873 építettett, de nagyon nedves talajon, úgy, hogy annak tartósságáról nem sokáig lehetne kezkeskedni, különben elég tágas és a hivek befogadására célszerű. Az egybeépített torony régibb keletű mint a templom, úgy, hogy itt a templomot építették a toronyhoz, nem pedig mint közönségesen, hogy a tornyot építik a templomhoz. A templom építésére a legtöbb anyagi áldozatot hozott néhai Dudás (Dobis) János gazda, a ki aztán hosszú ideig kurator volt, és kinek a neve a templom belső ajtaja fölött máig is föl van írva és így megörökítve, mint legnagyobb mecenásé. E filia kezdettől fogva a szügyi anyaegyházhoz tartozik, jelenlegi derék lelkésze nagytiszteletűVladár Viktor, ki Csesztve filiájában évenként 4-szer tart isteni tiszteletet. Helyette azonban a többi vásár- és ünnepnapokon az evang. iskolamester szok előimádkozni és énekelni. A lelkész jövedelme innét körülbelül 100 Ft. A helybeli evangélikusok törvény által biztosított automatikus egyházi és iskolai szervezettel bírván, magukat szép rendben kormányozzák. Külön temetőjük a falu fölött a Szügy felé eső részen van." A templom építésének 100. évfordulóján a templomot lebontották, mert repedezett és újjáépítették.

Foltényi harangláb (4.3)

A faluban először az evangélikusoknak, majd mindkét felekezetnek volt harangja, amelyet fa haranglábban helyeztek el. Az evangélikusok régi harangjának helyét, amely a mai 12. számú telken

állott, az 1868-as tagosítási térkép őrizte meg számunkra. E harang feltehetően azonos a csesztvei evangélikus templom legidősebb és legkisebb harangjával, amelynek felirata:
STATUS EVANGELICUS POSSESSIONIS CSESZTVE SUB: RECTORE: STEPHANO KOVÁCS CURAVIT PESTINI
ANTON LITUAN 1793

Bakófalú evangélikus kisnemesei, Hamaridesz József indítványára, mivel 1874-ben a kis harang felkerült a megépült evangélikus templom tornyába és az egész falu harang nélkül maradt harangöntőt kerestek a pesti Thury János személyében, akit a falu katolikus kisnemesei is felkerestek ugyanazzal a kéréssel. Így azután Bakópuszta lakóinak két harangot öntött. A katolikusok és evangélikusok is mivel templomépületük nem volt, a harangot fa haranglába szerelték fel. A katolikusok a Foltényi család telkén a Mohora felé vezető út

közelébe. A 60-80 kg súlyú harang felírata: SZŰZ MÁRIA ISTEN ANYJA MAGYARORSZÁG VÉDASSZONYA KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK. A BAKÓI RÓM: KATH. HÍVEK 1885 ÖNTÖTTE ÉS FELSZERELTE THURY JÁNOS ÉS FIA B. PESTEN.

1935-ben a már akkor 50 esztendőes haranglábat elbontatta Foltényi Károly, és saját költségén téglából, új lapos tetejű, hangzónylással és kereszttel díszített harangtornyot emelt. Kis tábla emlékeztet erre: ISTEN DICSŐSÉGÉRE EMELTE FOLTÉNYI KÁROLY 1935; Emlékét kőbe vésték a hálás hívek. Az ingatlant a 2000-es évek elején használó Kozák Kristóf kis fa felépítménnyel és vörösréz toronysüveggel egészítette ki. 1972-ben a bakópusztai evangélikusok második harangja is a csesztvei evangélikus templom tornyába került. Így napjainkban mindkét felekezet halottait a katolikus harang szavával kísérjük utolsó útjára.

Lourdesi „barlang”(4.4)

Az imahely a katolikus templomkertben készült 1952-ben.

Feszület a falu közepén(4.5)

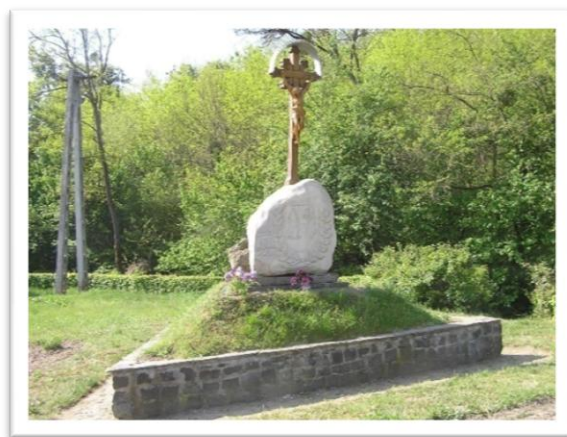
Felirata: MISSIO 1936 1950

Feszület a falu Bakó felőli végén(4.6) –
 Felirata: ISTEN DICŐSÉGÉRE ÁLLÍTATTÁK
 SZKLENÁR JÁNOS ÉS NEJE BELÁ VERONA 1931.

Feszület Csesztve Nyugati bejáratánál. (4.7) A faluba érkezők üdvözlésére készítette Palman Imre. A fa keresztet tartó sziklába a falu címerét faragta. Az alapot a közmunkások készítették, a korpusz vásárolt. 2010-ben szentelték fel a falu szolgálatos papjai.

Feszület a Milleneumi Emlékligetben.(4.8)

A ligetet 2001-ben adták át Fodor Imre tervei alapján, az önkormányzat alakította ki. Az öntöttvas feszületet eredetileg 1899-ben Madách Károly özvegye állíttatta Galibai birtokán. A Galiba – Kincsem közti út mellől 1947-ben Kincsempusztá bejárat elágazásához került, később ledöntve találták. Palman Imre gyűjtötte be a 2000-es évek elején a törött keresztet és a korpuszt az árokból, később egy kincsemi kertből a kő alapot is elkérte. A kövön a lövésnyomokat kijavította. A vas kereszt eredetileg a kőbe vésett lukba ólommal kiöntve

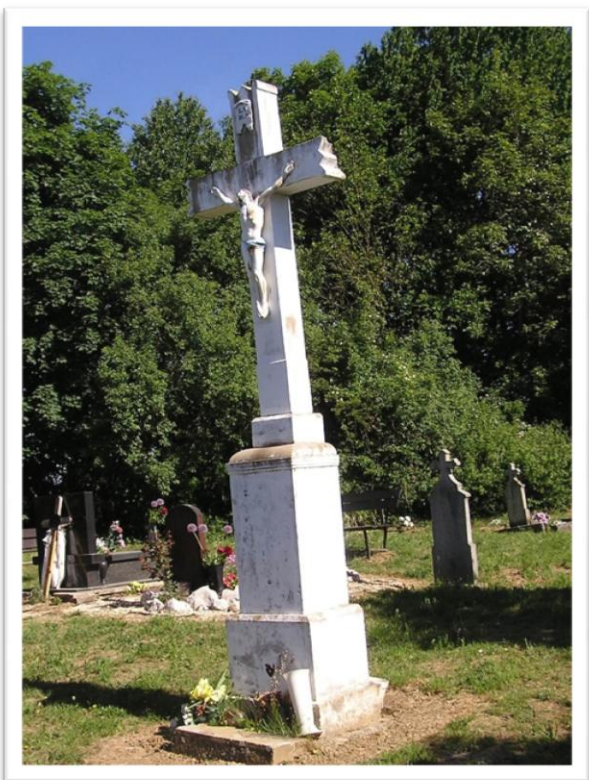
volt rögzítve, helyreállításakor vasalt, modern kötőanyagot használt. A korpuszt Ács Tibor restaurátor aranyozta, 2003-ban szentelték fel. A kő alap éves karbantartása: tisztítás és kőbalzsamos lekenés.

Galibapusztán az ott lévő, régi földút melletti feszület (4.9)

Eredetileg az új út nyomvonalába esett, tönkrement. Csak a korpusz lett kimentve. Az új feszületet Palman Imre készítette, állította össze. 2008-ban az új út átadásánál szentelték fel a faluban szolgálatot teljesítő papok az útátadási ünnepség keretében.

Feszület a Bakói temetőben(4.10)

Az alapkőbe vésett felirata: 1930

Katolikus temető(4.11)

A temető területét a Madách földbirtokos család bocsátotta a falu rendelkezésére. Központi feszületét 1796-ban állították. Előtte a katolikus templom körül temetkeztek, melyet a templomkertben **egy sír jelöl**.

Felirata:

ITT NYUGSZANAK E SÍRBOLDBAN A TEMPLOM KÖRÜLI ÓSI TEMETŐBŐL 1200-1796.

A most is használt temetőben nyugszik Grosschmid Károly, Madách Károlyunokájának, Aliznak férje, s itt van a sírja a költő fivérének, Madách Károlynak, sógornőjének, Csernyus Emmának, Madách Pálnak és feleségének, s több Madách utódnak is.

Evangélikus öregtemető Bakópusztán (4.12)

A falu lakossága felekezet szerint külön temetőbe temetkezett, amelynek megmaradt sírkövei a 19. sz.-ból megőrizték az egykor itt élő: Nándori, Pöstyén, Hudoba, Gáspár, Csergheő, Paksy, Cece, Zvara családok emlékét. (A katolikusok ma is használt temetőjében nyugszanak: a Foltényi, Tornyos, Papp, Kostyál, Cserődi családok tagjai.) Az evangélikusok temetkezése során a halottakat hagyományos módon, keletre nézve hantolták el, fejükhöz a legtöbb esetben sírkövet állítottak. A temetőt az egykori domboldali pincesoron keresztül lehet megközelíteni.

5. Emlékművek

Csesztvei világháborús emlékmű (5.1)

1994-ig nem volt a faluban. Babály Attila szobrászművész ajánlotta készítését, az önkormányzat rendelte s fizette. 1994 októberében avatták fel. 2018-ban újíttotta fel a művész fia Babály Ádám.

Bakói világháborús emlékmű(5.2)

2011-ben közadakozásból valósult meg az a szerény kis emlékmű, amely a falu Első és Második Világháborúban elhunyt hős fiaira hívja fel a figyelmet. A „síroszlop”, tetején kettős kereszttel, a legidősebb bakói ház telkének országúthoz közeli sarkán, a temetőkbe vezető út elején kapott elhelyezést. Egy bibliai idézet a mindenkit, előbb vagy utóbb elragadó halálra való készülésre figyelmeztet, amely alatt van a hősök névsora. Az emlékmű alá gyakran helyeznek el gyertyát és a kegyelet virágait a rokonok és a falu lakói emlékezve szeretteikre, akik valahol hazánktól távol sokszor jeltelen sírokban nyugszanak.

Mindszenty bíboros emlékmű(5.3)

Az önkormányzat a Milleneumi Kormánybizottsági pályázatát elnyerve finanszírozta. Az építést Palman Imre végezte, az emléktáblát Csikány László szügyi kőműves faragta.

A 2001-es falunapon került átadásra.

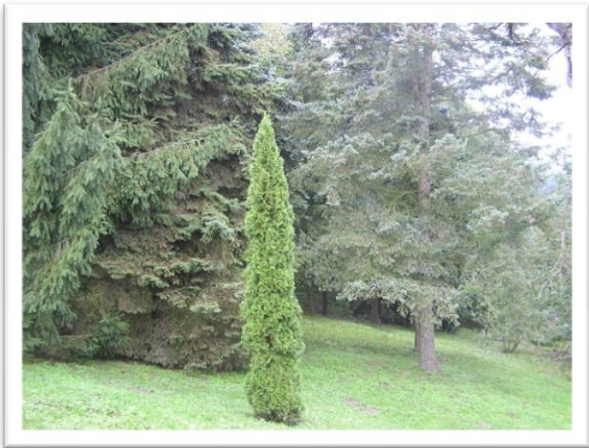
Kopjafa az 1956-ban elhunyt hősök emlékére. (5.4)

Palman Imre polgármester állíttatta 2016-ban.

6. Természeti értékek

Madách Imre Emlékpark (6.1)

Az egykori Madách kúria 2012-ben felújított épülete ma az Ember tragédiája zseniális alkotójának emlékmúzeuma. A hozzá tartozó 3,5 hektár park csendes nyugalmat áraszt, fái közt sétálva megidézhajjuk Madách emlékét. A kúria bejáratával szemben látható a hatalmas krími hársfa (mára már sajnos már kidőlt törzse), melyhez az a legenda fűződik, hogy alatta írta volna Madách a Tragédiát. Irodalomtörténeti adatok ezt kizárják, de nagyon valószínű, hogy a költőóriás már láthatta ezt a fát, melynek kora 200 év körüli volt. A védett fa egy többől öt önálló törzset

fejlesztő egyed volt, melyek külön lombozattal rendelkeztek, de szabályos gömbalakot csak együttesen alkottak. A fa magassága 20 méter, a lombkorona átmérője 30 méter, az egyes törzsek mellmagassági átmérői: 100, 80, 70, 30 és 15 cm voltak.

Az északi kitettségű parkban ezen kívül luc, cser, hárs, gesztenye, feketedió és nyír fafajok találhatók, valamint egy kisebb, erdőszerűen telepített erdeifenyő állomány. Külön említést érdemel a nagyméretű narancseperfa (*Maclurapomifera*). A park szabadon látogatható, kényelmes pihenőhelyei hosszabb sétára, ittlétre csábítanak.

Török kút (6.2)

3/2006 önkormányzati rendelettel helyi védelem alá helyezett létesítmény. A muemlekem.hu azonosító: +03493. Kálnay Nándor, a Madách gyerekek tanítója tollából (1884):

„A falu végén a völgyben az úgynevezett Tabánban, van egy belülről faragott kővel körülkerített két ölnyi mélységű, már századok óta létező forrás-kút. E kút még ma is fennáll és az egész faluban ez a legjobb víz. E kútnak faragott oldalkövei alkalmasint a régi templom omladékaiból lehetnek.”

Az 1690 körül betelepített (luteránus) tót lakosság nevezte Pitnye kút-nak, mindkét néven emlegetjük. Az 1960-as években tető (színke) volt felette, később kútgyűrűket és forrásházikót kapott, majd az önkormányzat felújította: a kutat kitisztították, a gyűrűket megigazították, új házikót kapott és a környezetét parkosították.

Galibai kastélypark (6.3)

Hársak, fekete fenyők... A parkot a tulajdonosok tisztítják, mert a korábban ott lakók hagyták elvadulni.

7. Bemutató helyek

Tájház (7.1)

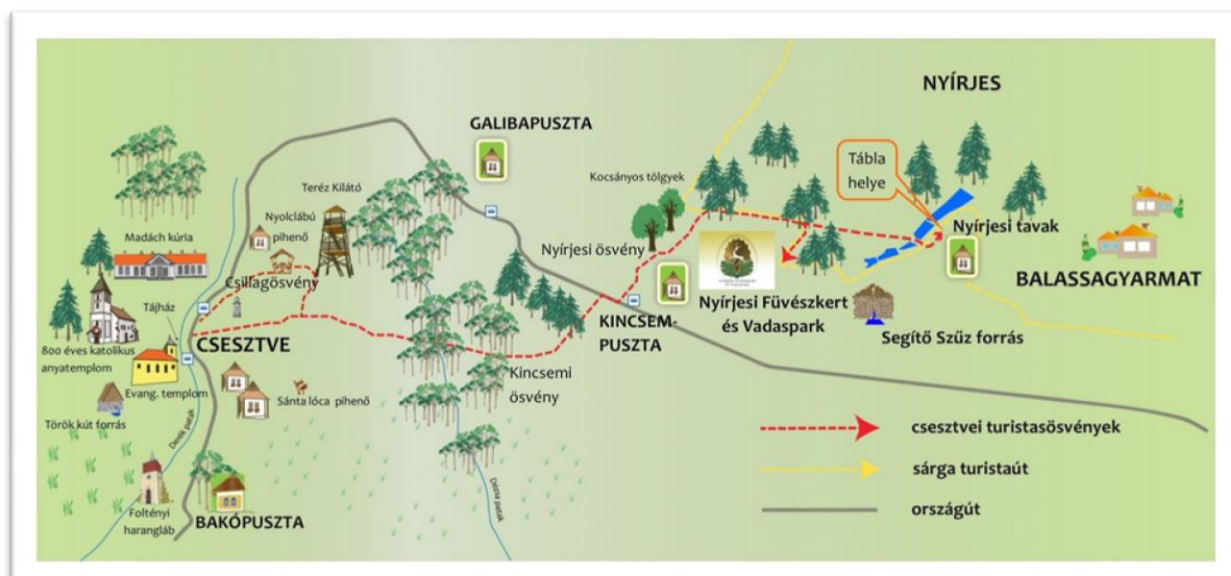
A Csesztvei Hagyományőrző és Kulturális Egyesület lelkes tagjai gyűjtötték a faluban a régebbi idők öltözetét, szerszámaikat, edényeit, berendezési tárgyait bemutató tárgyakat. Kiállítást állítottak össze és ápolnak az önkormányzat által az egyesület rendelkezésére bocsátott kicsi épületben, ami az idők során volt már szatócsbolt, kocsmá, terményátvevő. A Tájházban 2010-ben berendeztek egy tisztaszobát az egyik sarokban: felvetett ágy, asztal, lóca, rokka, fiókos szekrény, bölcso, csikómasina, tulipános láda és egyéb használati tárgyak. Középen nagy asztalon üveg

alatt régi fényképeket mutatnak be, körben a falak mellett és falakon sok régi dokumentum, használati- és dísz tárgy.

A kis házat megtekinteni kívánóknak – a+ 36 20 433 9316, vagy 06 35 344 479 telefonon történt bejelentkezés után - bemutatják.

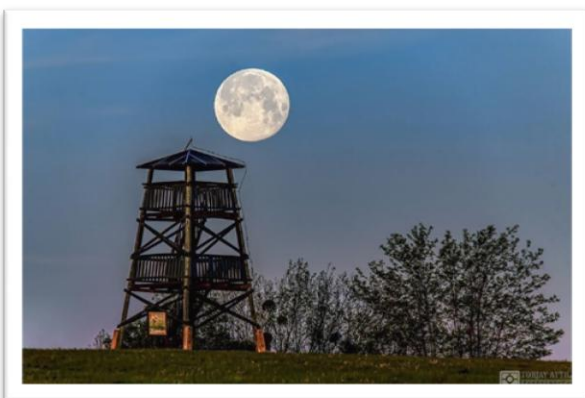
Érdekes volt a gyűjtés során, hogy nagyon nehezen adták ki a kezükből a tárgyakat a tulajdonosok – nem mintha használták volna őket, hanem láthatóan féltették, értékesnek ítélték. A gyűjteményről a gyűjtők nyilvántartást készítettek, ami a kiállítás megnyitásának megfelelő állapotban a csesztve.hu honlapról letölthető.

"Hápahupa" Barangolda (7.2)

Az ösvényrendszer a lakosok és látogatók aktív pihenését, kikapcsolódását szolgálja. A Csesztvei Hagyományőrző és Kulturális Egyesület 2014-től tervezte jelölte, táblázta ki és tartja karban, fejleszt. Külterületen a használt és benőtt, régi földutakon, erdőn-mezőn halad. Az irányjelző táblákon kívül több, nagy információs tábla, 13 nagy tanösvénytábla és 5 nagy Mesetábla, pihenők biztosítják az eligazodást, a biztonságot, a pihenést és a szórakozva tanulást. A tanösvény táblák a Csillagösvényen a csillagok és bolygók világáról, a helyi madarokról és patás, körmös vadakról adnak felvilágosítást, a Kincsemi ösvényen versikékkel kísérve a helyi mezei virágokról, cserjékről, fákról, vízi élőlényekről és gombákról szólnak. A Nyírjesi ösvényen mesetáblák mutatják be egy manócska és erdei barátai gyalogtúráját a kirándulóknak. Az ösvényrendszer elnevezése Kálnay Nándor „Csesztve község története és leírása” 1884-ben kiadott monográfiájából származik. A földrajzi leírásban található mondat: (a falu) „Felülete: dombos, de mégsem nagyon meredek, hápahupás, de úgy, hogy azért szántóföldnek alkalmas”. A három ösvény össz-hossza kb. 7,5 km.

Kövecsesi Teréz Kilátó (7.3)

A falu északi oldala feletti Kövecses-hegyen adta át 2014-ben a Csesztvei Hagyományőrző és Kulturális Egyesület a meglepően széles panorámát kínáló, fából épített kilátót. A korlát párkányára szerelt panorama táblákon nyomon követhetők a táj elemei: faluk, jellegzetes tereptárgyak neve, távolsága, hegyeknél a magasság is. Közelen a Cserhát és az Ipoly völgy falvai, dombjai láthatók. Távolabb a Börzsönytől a Bükkig (!), a Naszálytól, Szandától a Szitnyáig, Jávorosig, Polyánáig,

Veporig, az Alacsony-Táttra vonulatáig, a Karancsig kínálja magát a panorama.

8. Tevékenységek

Csesztvei Dalkör (8.1)

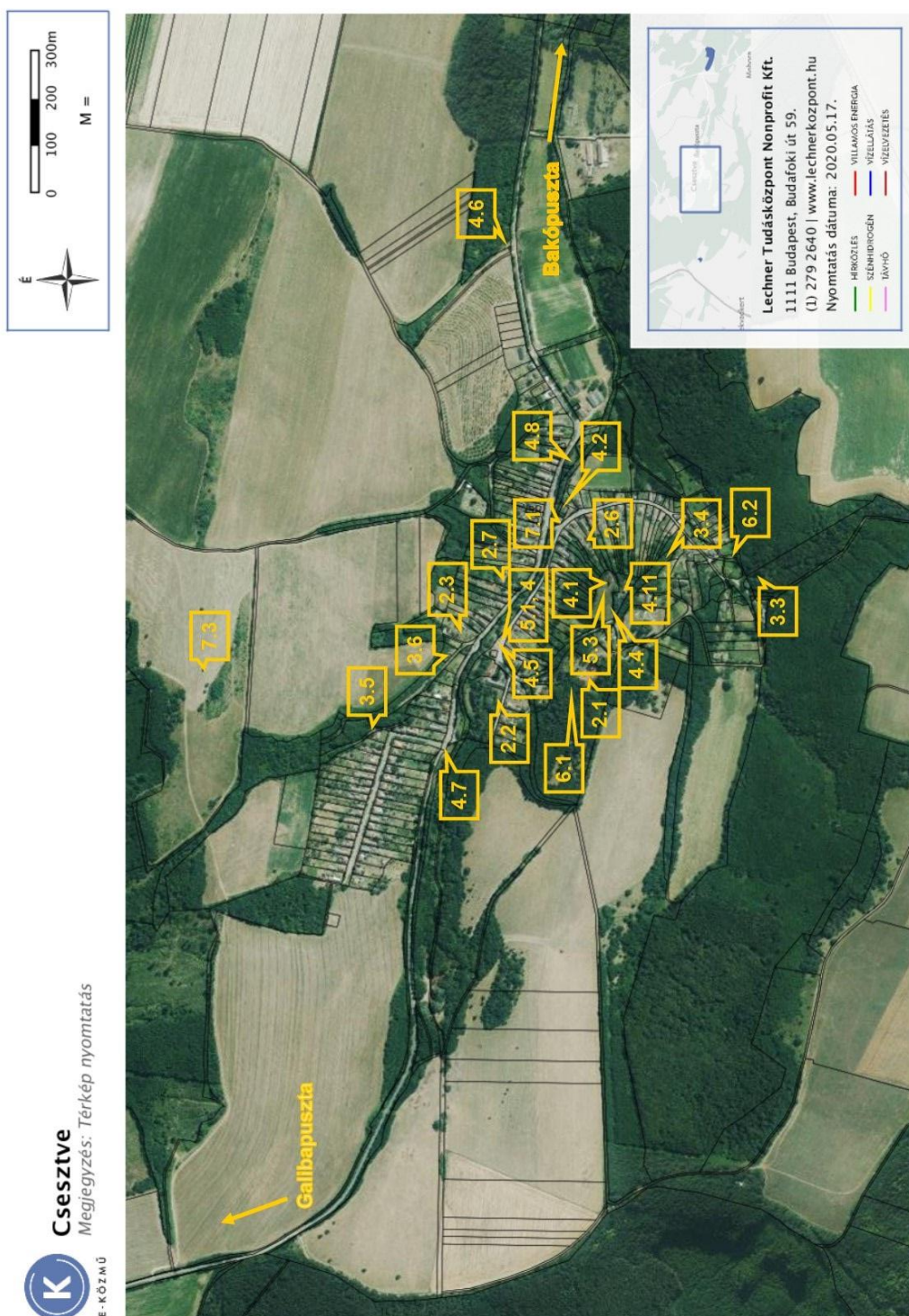
A Csesztvei Dalkör 1999-től a Csesztvei Hagyományőrző és Kulturális Egyesületen belül működik. Gyűjti és ünnepeinken, más települések ünnepein adja elő dalcsokait. Ünnepi, csesztvei népviseletben lépnek fel. Szívesen látják őket az Ipoly mindkét partján és távolabbi meghívásaik is. (Pl. falunapok, vallási és szüreti ünnepségek, fesztiválok, dalköri találkozók: Szügy, Nógrádmarcfal, Mohora, Cserháthaláp, Herencsény, Kazár, Magyarnándor, Bokor, Somoskő, Inám, Hrusov, Ipolyhídvég, Balassagyarmat, Budapest, Bécs) Rendszeres autodidakta próbákat

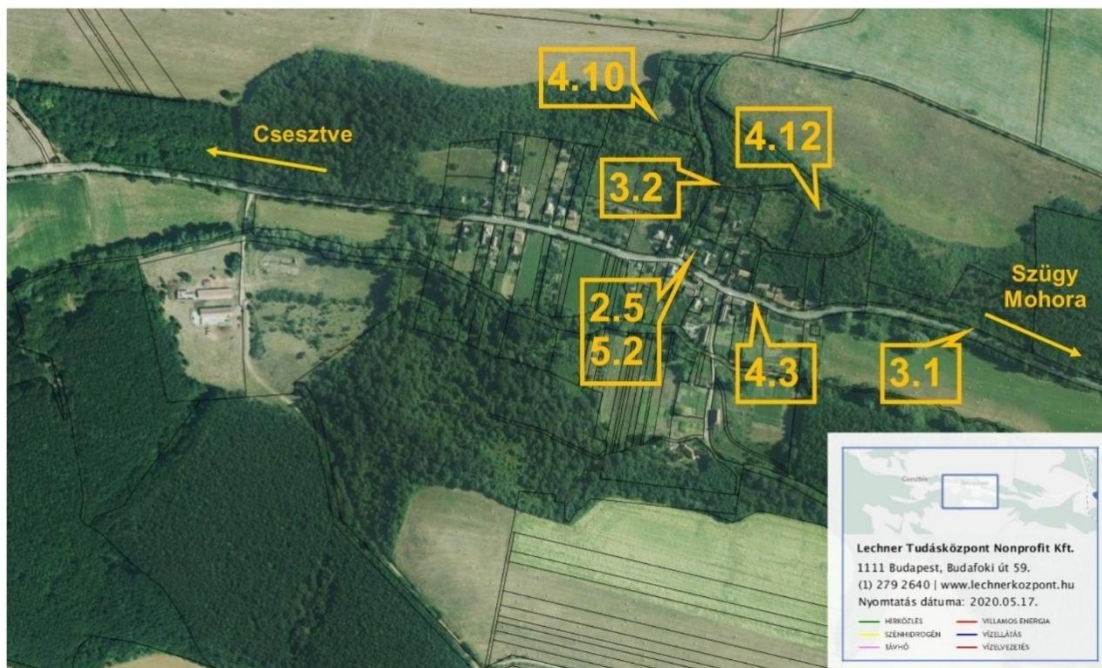
tartanak. Ruháik a családi örökségekből származnak, azokat maguk tartják karban. Ők szervezik a falu népviseletes Szüreti Felvonulását a régi szokások magtartásával. Az egyesület a falu honlapján alapot működtet a dalkör tevékenységével és a népviselet részletes bemutatásával.

9. Értékeink helye a térképen.

 Galibapuszta
Megjegyzés: Térkép nyomtatás

10. Települési értékeink besorolása

Településünk nemzeti értékeinek besorolását a vonatkozó - 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról és a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról – jogszabályok alapján elvégeztük. Az eredményt a következő oldali táblázat tartalmazza.

ssz	alsz	Csesztve települési értéktár fejezet címe	Nemzeti érték megnevezése	Kategória (114/2013 Kr. 1§)
1	1	Bevezető	Elhelyezkedés, történelem, faluadatok	
2	1	Jelentős, régi épületek	Madách Kúria	kulturális örökség
2	2	Jelentős, régi épületek	Majthényi kúria	épített környezet
2	3	Jelentős, régi épületek	Rákóczi kúria	épített környezet
2	4	Jelentős, régi épületek	Galibai kastély	épített környezet
2	5	Jelentős, régi épületek	Restaurált kismemesi kúria	kulturális örökség
2	6	Jelentős, régi épületek	Lehetséges első rk. Parókia Csesztvén	épített környezet
2	7	Jelentős, régi épületek	Katolikus paplak	épített környezet
3	1	Egyéb építészeti emlék	Pincék Bakó bejáratnál	épített környezet
3	2	Egyéb építészeti emlék	Pincék Bakó Vermes dűlő	épített környezet
3	3	Egyéb építészeti emlék	Pincék Csesztve Török kútnál	épített környezet
3	4	Egyéb építészeti emlék	Pincék Csesztve templom alatt	épített környezet
3	5	Egyéb építészeti emlék	Pincék Csesztve Újtelepi kanyar	épített környezet
3	6	Egyéb építészeti emlék	Pincék Csesztve Draháék felé	épített környezet
4	1	Nevezetes vallásos objektumok	Szt. Márton katolikus templom	kulturális örökség
4	2	Nevezetes vallásos objektumok	Evangélikus templom	kulturális örökség
4	3	Nevezetes vallásos objektumok	Foltényi harangláb	kulturális örökség
4	4	Nevezetes vallásos objektumok	Lourdesii "barlang"	kulturális örökség
4	5	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület a falu közepén	kulturális örökség
4	6	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület a falu Bakó felőli végén	kulturális örökség
4	7	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület Csesztve Nyugati bejáratánál	kulturális örökség
4	8	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület a Milleneumi Emlékligetben	kulturális örökség
4	9	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület Galibán	kulturális örökség
4	10	Nevezetes vallásos objektumok	Feszület a Bakói temetőben	kulturális örökség
4	11	Nevezetes vallásos objektumok	Katolikus temető	kulturális örökség
4	12	Nevezetes vallásos objektumok	Evangélikus öregtemető Bakópusztán	kulturális örökség
5	1	Emlékművek	Csesztvei világháborús emlékmű	kulturális örökség
5	2	Emlékművek	Bakói világháborús emlékmű	kulturális örökség
5	3	Emlékművek	Mindszenty bíboros emlékmű	kulturális örökség
5	4	Emlékművek	Kopjafa az 56-os hősök emlékére	kulturális örökség
6	1	Természeti értékek	Madách Imre Emlékpark	természeti környezet
6	2	Természeti értékek	Török kút	természeti környezet
6	3	Természeti értékek	Galibai kastély parkja	természeti környezet
7	1	Bemutató hely	Tájház	kulturális örökség
7	2	Bemutató hely	"Hápahupa" Barangolda	turizmus és vendéglátás
7	3	Bemutató hely	Kövecsesi Teréz Kilátó	turizmus és vendéglátás
8	1	Tevékenységek	A Csesztvei Dalkör tevékenysége	kulturális örökség
9		Térképek az értékek helyével	Galiba, Csesztve, Bakó	
10		Értékek besorolása	Táblázat	